CABANILLES

REVISTA TRIMESTRAL DE L'ASSOCIACIÓ CABANILLES D'AMICS DE L'ORGUE

L'ORGUE DEL CONVENT DE SANT DOMÉNEC D'ORIOLA

València, Octubre-Desembre 1989
Núm. 32

REVISTA TRIMESTRAL DE L'ASSOCIACIÓ CABANILLES D'AMICS DE L'ORGUE

València Octubre - Desembre 1989

Núm. 32

Director: Vicent Ros
Redacció i Administració: Junta Directiva d'ACAO
Correspondència: Vicent Ros
C/. Lluis Oliag, 58-7ª
46006-VALÈNCIA
ESPANYA.

Preu de suscripció (4 números a l'any) Espanya 1.000'- pts.
Estranger 1.200'- pts.

Imprimeix OCMO - Telf. 361 03 46
Dipòsit legal: V - 1286 - 1982

INDEX

EDITORIAL pàg. 1
L'ORGUE DEL CONVENT DE SANT DOMÉNEC D'ORIOLA pàg. 6
UN ORGUE NOU PER A LA CIUTAT D'ONTINYENT pàg. 12
DOCUMENTA pàg. 13
L'ORGUE DE LA JANA pàg. 19
MUSICA SACRA. Novembre-Desembre 1989 pàg. 23

Totes les fotografies de l'orgue de St. Doménec d'Oriola publiquen en aquest número, procedeixen de l'arxiu de l'orguener Joan Bpta. Díaz.

Amb la col.laboració de la Direcció General de Patrimoni de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana.

EDITORIAL

Si l'estiu ha estat pròdig quant a activitats organístiques, tal i com ressenyàvem en l'editorial anterior, no li ha anat ressagada la tardor, doncs les activitats programades al llarg i ample del territori espanyol ha estat interessants, encara que no hem rebut puntual informació de totes elles.

Per això, encara que no pretenem donar una informació exhaustiva sobre elles, sí que poden servir de mostra alguns cicles importants, com ara el celebrat al Monestir de Guadalupe entre el 2 i el 6 d'octubre. Els organistes foren Miguel del Barco, catedràtic d'orgue del Reial Conservatori Superior de Música de Madrid. Luis Dalda, a qui molts lectors nostres coneixen pels seus afortunats programes radiofònics i al que felicitem per la seua recent incorporació com a professor d'orgue del conservatori de Salamanca, després de superar brillantment les oposicions. Vicent Ros, qui centrà el seu programa en aquesta ocasió en el repertori dels mestres organistes dels monestirs madrilenys de La Encarnación i Las Descalzas Reales en la primera part, i dedicà la segona, més acord encara amb el lloc si cap, al repertori organístic escurialenc dels segles XVII i XVIII, repertori que probablement s'interpretaria en segles passats a Guadalupe, ja que aquest monestir igual com el de El Escorial per aquelles calendes estaven regentats per monjos jerònims. Adalbert Martínez Solaesa, catedràtic d'orgue del conservatori de Màlaga i José Santos de la Iglesia principal -valga l'expressió- activista de Victoria a l'entorn de l'orgue, oferint en els quatre orgues diferents dels quals es podia disposar per al cicle, un ampli mostrari d'escoles i estils, principalment del barroc espanyol, encara que amb agradables incursions en la literatura italiana per part d'Adalbert i José Santos sobretot, així com en el repertori polac per part d'aquest últim, sense oblidar el repertori tant romàntic com contemporani.

Ràdio 2 (RNE) organitzà un bell cicle sobre «L'orgue romàntic a Espanya», que se celebrà entre el 7 i el 28 d'octubre, en l'orgue de la Real Acadèmia de San Fernando, amb quatre concerts a càrrec de Maite Iriarte, Adolfo Gutiérrez Viejo, Loreto Fernández Imaz i Miguel del Barco. Els Boëllmann, Mendelssohn, Widor, Reger, Lébure-Wély i Saint-Saëns sonaren junt als espanyols Eslava, Gorriti, Donostia, Torres, Le-

desma, Usandizaga i Guridi, entre altres, en perfecta conjunció, oferint una bella mostra d'aquest repertori tan significatiu per a la història de l'orgue. Al programa conjunt s'incloïen uns interessants comentaris a les obres de l'organista i compositor Joaquim Pildain.

La III Setmana Internacional d'Orgue, celebrada a València i que ja anunciàrem en el número anterior, se celebrà amb la participació de diversos organistes espanyols i estrangers. Josef Serafin, professor del Conservatori de Varsòvia, realitzà unes interpretacions impecables de diverses obres de l'escola antiga polaca, juntament amb obres de Gabrielli, Sweelinck, Purcell i Bach, a l'orgue de la parròquia del Sant Àngel Custodi de València, instrument construït per Gabriel Blancafort el 1977 i al que dedicarem el 1979 la monografia número II de la sèrie «Orgues del País Valencià».

Ricardo Miravet, organista titular de Saint Germain l'Auxerrois de París, ens obsequià amb diverses obres de Bruna, Bach, d'Aquin, Boely, Léfébure-Wély, Mendelssohn i una de creació pròpia dedicada a la memòria de Víctor Melo Ferrer. Miravet actuà a l'orgue construït per Organeria Española per a la parròquia de Sant Pere d'Albalat de la Ribera (València). Un dels números de Cabanilles de 1990 estarà dedicat a l'historial organístic d'aquesta població.

José Santos de la Iglesia actuà la vespra de la Immaculada a la parròquia de la Puríssima Xiqueta de Benissa (Alacant). El seu programa girà entorn a una sèrie d'obres d'anònims polacs, incloent també obres de Frescobaldi, Storace, Clérambault, Bach i Menselssohn. L'orgue de Benissa és de Rogent-Blancafort, i el seu estudi el publicà ACAO el 1981, dins de la col.lecció «Orgues del País Valencià». (núm. XXIV).

V. Campos i V. Ros, trompeta-orgue, actuaren el matí de la Immaculada a Atzeneta (Castelló), en un orgue que es troba en procés de restauració pels orgueners J.Ll. Berenguer i J. Bta. Díaz, i del qual parlarem en un dels pròxims números. Els vuit jocs disponibles i la trompeta feren possible un programa atractiu per a una población que tornava a escoltar el seu orgue enmudit durant llargues dècades. Bach, Stanley, Martini, Arcadelt-Listz, Balbastre i Haendel integraren el programa.

Presentación Rios que ha desplegat tan bona tasca per l'orgue a Madrid, sobretot a l'entorn de l'excel.lent positiu del Museu Arqueològic

Nacional, no sols a través d'audicions dedicades al públic en general, sinó en sessions molt preparades i pensades per a estudiants, estigué amb nosaltres, oferint-nos un bell programa dedicat a l'escola ibèrica i italiana a l'orgue, també en procés de restauració a càrrec dels orgueners anteriorment citats, de Vilafamés (Castelló). A aquest instrument li dedicàrem el núm. 12 d'aquesta revista i en parlem en l'editorial del núm. 30 de la seua inauguració. El pròxim any esperem que haja finalitzat la seua restauració i li tornarem a dedicar l'atenció que mereix.

El mallorquí Arnau Reinés actuà a la parròquia de Sant Josep d'Ontinyent, de l'orgue de la qual, recentment inaugurat, en parlem en aquest mateix número. Reinés dedicà el seu programa a Cabezón, Cabanilles, Couperin, Buxtehude i J.S. Bach. La seua brillant actuació fou seguida per nombrosos assitents, entre els quals hi era el Sr. Bisbe de Mallorca.

Aquesta III Setmana la tancà amb accentuats trets mozartians l'austríac Bernhard Gfrerer, director del Festival de Salzburg.

El repertori interpretat per aquest organista a l'instrument de l'església de Sant Jordi d'Alcoi, sobre el qual parlarem al número 26 d'aquesta revista, incloïa també obres de Schubert, Haydn i Bach.

Seguint amb els cicles valencians hi ha que resaltar el de Música Sacra de l'església de la Companyia, que ja es comenta a banda en aquest mateix número, així com el nadalenc celebrat al local que porta el nom de J.S. Bach a la nostra ciutat i del que més endavant parlarem de les seues activitats musicals i originals característiques, potser quan inaugurem l'orgue que està construïnt G. Grenzing per a aquest originalíssim bar, ornamentat amb nombroses imatges, llibres, fruites, plantes, veles, cortinatges, etc., i habitat també per nombrosos pardals exòtics, lleons, etc. De moment, mentre esperem la instal.lació del seu propi orgue, els portatius de V. Ros contruïts per G. Blancafort i J.A. Pérez Añaños, s'encarreguen de tant en tant d'habituar a aquells murs i a la gent que assiteix relaxada a xerrar i a prendre unes copes, entre l'atmosfera tan particular que allí es crea amb olors d'encens i herbes aromàtiques, als suaus timbres de l'orgue i el repertori organístic.

El dia 23 de desembre, V. Ros interpretà diverses versions del coral Nun komm der Heiden Heiland, *(Veni redemptor gentium)* de Bach, Walther i Vetter, així com del Gloria in excelsis Deo *(Allein Gott in der Höh sei Ehr)* de J.S. Bach, per a passar ja en la segona part, després de la mitja nit, a la Premiere Suitte de Noels de Cl. Balbastre.

El segon concert d'aquest petit cicle nadalenc se celebrà el mateix dia de Nadal, dedicant la primera part a diveses versions del coral Gelobet seist Du, Jesu Christ sobre la seqüència del Diví Gregori. Grates nunc omnes, de Bach, Praetorius, Pachelbel i Buttstedt, així com sobre l'himne de Nadal A solis ortus cardine *(Christum wir sollen loben schön)*, de Bach, Scheidt i Walther, dedicant la segona part a diverses obres de Frescobaldi, Zípoli, Pasquini, Ravanello..., sota el títol general Antiche pastorali e canzoni di Natale.

Aquest petit cicle es tancà obrint el Nou Any, dedicant la primera part, igual que en els altres dos concerts, al repertori alemany inspirat, no obstant, en himnes llatins. Els corals In dulci iubilo, Puer natus in Bethlehem, i Gloria in excelsis Deo compostos per Scheidt, Zachow, Vetter, Telemann i Pachelbel omplirem tota la primera part, per a dedicar la segona al repertori espanyol basat en sonates pastorils, nadalenques, etc., recordant les antigues «Llibertats d'orgue» que tant utilitzaren els nostres antics organistes.

Els portatius gràcies als grals es pugué fer aquest cicle també atengueren altres necessitats, com la interpretació de la Jove Orquestra del Conservatori de València, del Adagio d'Albinoni a càrrec de David Ros, l'organista de 13 anys, els continus a realitzar amb diverses corals i orquestres, com ara la seva participació amb el Conjunt de Càmbra del Conservatori Superior de Música de València i el Cor Universitari Sant Yago els quals, sota la direcció de Jan Szyrocki i V. Ros a l'orgue, interpretaren la missa D 167 de F. Schubert i el famós Gloria de Vivaldi, al Palau de la Música el 31 de desembre.

Altres cicles a l'entorn de Nadal s'han celebrat a nombroses parts de la nostra geografia que no podem ara detallar, alguns de caràcter marcadament religiós com l'organitzat per l'Obra Cultural CAJAMURCIA a l'orgue de la Catedral d'aquella ciutat, i a càrrec de l'organista Alfonso Guillamón de los Reyes, molt vinculat a ACAO i entregat a la docència organística al conservatori murcià. Aquest cicle té previs-

ta la seua continuïtat, partint d'un primer concert d'Advent, a través d'altres grans festivitats del cicle litúrgic, com Nadal, Quaresma, Pasqua, Santa Maria, Pentecosta i Corpus Christi.

I amb l'ànim posat en la inauguració per al dia 7 de gener de l'orgue del Palau de la Música i Congressos de València, esperem amb il.lusió aquest regal de Reis sobre el que parlarem al pròxim número, deixant pas ja a les informacions que presentem en aquest, que conté a més un treball sobre la restauració de l'orgue de Sant Doménec d'Oriola (Alacant) i un estudi amb documentació inèdita sobre el desaparegut orgue de La Jana (Castelló).

LA JUNTA DIRECTIVA D'ACAO

RESTAURACIÓ DE L'ORGUE DE L'ESGLÉSIA DEL COL.LEGI DE DE SANT DOMÉNEC D'ORIOLA

No tenim massa notícies històriques sobre l'orgue actual del Col.legi de Sant Doménec d'Oriola. Sabem, però, que en època de la desamortització de Mendizàbal, els P.P. Dominicans fundadors del convent, emigraren. Més tard, al restituir-se els béns a l'església, el convent fou habitat per la Companyia de Jesús. Els jesuïtes fundaren allí un col.legi que fou novament abandonat i que actualment es regit per la Diòcesi d'Oriola.

Durant el govern dels jesuïtes, i a petició d'un superior d'origen mallorquí, es va fer venir de Mallorca a un orguener el nom del qual desconeixem ara per ara, i que en 1908 quedà instal.lat un orgue, aprofitant per això bona part dels materials i caixa d'un orgue barroc que seria, probablement, el que hi havia anteriorment.

La caixa, de superba factura, és d'estil barroc, realitzada en fusta de pi vista i amb gran profusió de talles és, sense dubte, el millor de l'orgue actual.

Està situada en una gran tribuna, al costat de l'Epístola, més prop del Presbiteri que del Cor. Posseeix dos cossos, un damunt de l'altre, arribant fins la bòveda de l'església. Actualment, el cos inferior, que és orgue major, llueix en la seva façana els tubs originals del flautat de cara, de factura divuitesca. En el pis superior, ara expressiu, hi ha una façana d'ornament de mitjos tubs de fusta pintats de purpurina i, amagada per aquests, una caseta d'obra que alberga l'expressiu corresponent al segon teclat, i que s'ha construït aprofitant el secret original de l'antic orgue de 47 notes i octava semicurta; a aquest se li han afegit uns suplements que augmenten la tesitura a 54 notes i octava estesa. Aquesta tesitura de 54 notes (de C a f'''), és típica de molts orgues reformats que hi ha a Mallorca.

Donem a continuació la composició de registres:

— Primer teclat, 54 notes. Teclat partit entre h-c'.

Octava	Clarín 4'
Violón	Clarín 8'
Flautado 8'	Trompeta magna
Flautado 16'	Corneta 10 f
Tapadillo	Lleno 9 f
Chirimía	Lleno 4 f
Bajón	Octava
Trompa batalla	Violón
Corneta	Flautado 8'
Lleno 6 f	Flautado 16'
Lleno 4 f	Bordón 32'

— Segon teclat, 54 notes. Teclat partit entre c' - cx'

Voz humana	Voz humana
Fagot	Oboe
Trompeta real	Trompeta real
Voz celeste	Unda maris
Salicional	Voz celeste
Flauta 8'	Salicional
	Flauta 8'
	Tapadillo 16'

— Pedal: 12 pisas contres cromàtiques enganxades a l'orgue major. Contres obertes 16'.

La partició de l'orgue entre si i do és d'escola catalana i d'ús a Mallorca, però la que s'imposà en la península és la de l'escola castellana, entre do i do ♯, i això impossibilita interpretar la majoria d'obres de registre partit a l'orgue major.

També resulta anacrònica la realització en 1908 d'un pedalier de 12 notes, per la qual cosa la interpretació del repertori en aquest instrument es limitat quasi únicament a obres de ple en un sol teclat i a tientos de contres.

Estat inicial de l'orgue.

En l'orgue major mancava el següent material:

— L'octava de mà esquerra (24 tubs).
— Els 6 primers baixos de la trompa de batalla.
— Tres pabellons de la Chirimia.
— La corneta té mut un 50% de material per maltractament.
— El lleno VI-IX, en les mateixes condicions que la corneta.
— Els baixos de fusta del violón estan fora dels seus suports i lligats amb cable elèctric.
— La corneta i el gran lleno estan tancats dins de quatre caixes expressives que no corresponen a la factura de l'orgue, li resten veu i dificulten extremadament la seua afinació.

En l'expressiu:

— Manquen pabellons dels baixos de fagot i trompeta real.
— Mancava la voz celeste.
— L'oboe i part de la trompeta real estan en males condicions.
— En la mà dreta, la voz humana i la trompeta real han estat tancades en caixes expressives. Hi havien tantes caixes d'aquestes, a banda de les gelosies de l'expressiu, que el pedal que governava tot el conjunt no tenia força per a fer tal operació.
— Els dos teclats, xapats en celuloide, sense feltre i desregulats.
— Els tiradors de registres embussats en la seua majoria i la transmisió del trémol, trencada.
— El mecanisme d'acoplament entre teclats, ineficaç i posterior a la factura de l'orgue. Quan s'acoplen els teclats, la pulsació és tan dura que, materialment, no es pot tocar amb ells.
— L'orgue pateix asma, mal crònic degut a la gran longitud del protavents; malgrat tot, la manxa i el motor funcionen correctament.

La mecànica de l'instrument és excessivament complicada i pesada, encara que aquest defecte no tenia solució amb l'actual estructura dels secrets.

Treball de restauració.

La restauració, o més ben dit, la posada a punt de l'orgue, s'ha centrat en l'orgue major (primer teclat) i funcionament general.

S'han desmuntat i netejat els teclats, posant feltres nous, ajustant el calat i registrant la seva mecànica.

Reparació de tecles de contres, reduint el seu calat.

Desmuntatge de les sis caixes expressives i de tota la seva mecànica. Ara funciona correctament el pedal d'expressió, i es fa possible l'afinació dels llenos i corneta, abans inaccessibles de tal manera que al no poder-los afinar ningú enmudiren gran quantitat de tubs. Tanmateix, a l'aclarir-se aquesta zona ara és possible atendre millor al manteniment i afinació. Això també ha possibilitat el colocar novament en el seu lloc els sis baixos de fusta del violón que abans estaven apartats per què no cabien.

S'ha reharmonitzat tot el flautat de 8', octava i violón de metall, traient-los el dentat que se'ls ha timbrat el màxim possible que permetien, cadascun amb el seu caràcter (162 tubs).

Reparació dels tiradors de registre, posant molles que mancaven. El funcionament actual és molt suau.

S'ha reparat tota la canonada de llenos i corneta, aproximadament uns 700 tubs, reharmonitzant-los seguidament.

Reharmonització del lleno de 4 fileres (216 tubs).

Construcció de 6 pabellons, C, C♯, D, D♯, E, F, de la trompa de batalla, en zinc (aquests baixos són interiors). Canvi de llengüetes i neteja de canals.

Reposició de les dues primeres octaves del registre d'Octava.

Reparació del mecanisme d'accionament del trèmol.

Desmuntatge, neteja i reharmonització de tota la llengüeteria de batalla, soldant pabellons arrencats o amb fisures; també i per a la seva reharmonització, s'han netejat canals i llengüetes, reposant-ne algunes d'aquestes.

Supressió del mecanisme d'enganx entre teclats.
Reparació de l'accionament de cridada de llengüeteria.
Engrassament del motor de suministrament d'aire.
Comprovació de diapasó i pressió d'aire (440 Hz i 74 mm.).

J. Ll. Berenguer i J. Bta. Diaz

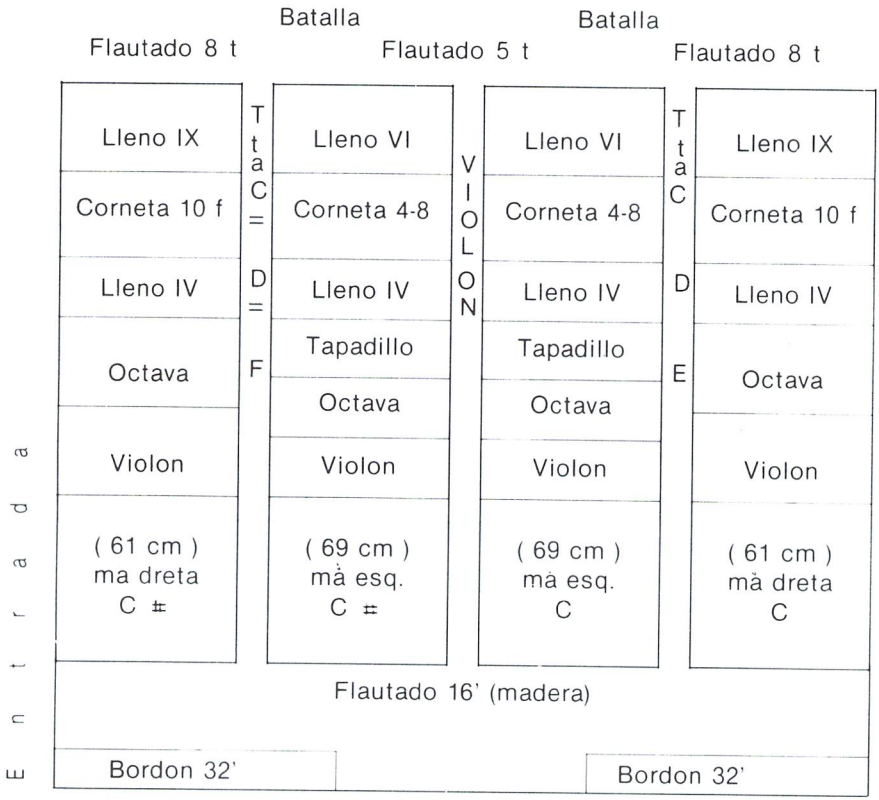

Esquema de la distribució de salmers en el orgue major de St. Domenec

UN NOU ORGUE PER A LA CIUTAT D'ONTINYENT

El dia 1 de novembre, festivitat de Tots Sants, es beneïa i inaugurava un nou orgue a la ciutat d'Ontinyent, concretament a la parròquia de Sant Josep.

Fa ja molt de temps que ACAO té en cartera el dossier per a dedicar un número de *Cabanilles* a l'historial organístic d'aquella ciutat. En part, perquè es coneixem ja diverses notícies publicades sobre aquest tema (1), i en part sobretot, perquè es pretén que el nou estudi siga exhaustiu, s'ha anat deixant el tema per a un futur, esperem que no molt llunyà, amb la finalitat de que pugam conéixer el tema amb l'extensió i el detall que mereix.

Els nostres lectors, al marge de l'obra abans citada, coneixeran algunes referències ocasionals de l'antiga vida organística d'Ontinyent gràcies a aquesta publicació (2), fonts que, encara que parques, deixen entreveure la seua importància.

Però en aquesta ocasió, sense entrar de ple en el passat, ens referirem únicament a aquest orgue nou, ubicat també en un temple nou d'aquella ciutat, que amb aquest, compta ja amb tres orgues, i sembla ser que en dates no llunyanes, comptarà amb algun més, continuant així amb una tradició tan rica a les nostres terres i que en algunes ciutats com Ontinyent, desitgen i s'esforcen per continuar, renovar i ampliar.

El nou instrument, de tracció elèctrica per exigències de la seua ubicació, ha estat construït pels orgueners Josep Lluís Berenguer i Joan Bta. Díaz, als quals els nostres lectors coneixen sobradament. Aquest orgue té la disposició de jocs següent:

Positiu:	Orgue Major:	Pedal:
Bordó 8'	Flautat 8'	Subbaix 16'
Tapadet 4'	Octava 4'	Baix 8'
Nasardo 12ª	Quinzena 2'	Contres 8'
Nasardo 15ª	Ple III	Coral 4'
Nasardo 17ª	Címbal III	
Nasardo 22ª	Trompeta 8'	
	Trémol	
II/ p	I/ p	II/I

DOCUMENTA

I

A.M. Sant Mateu. Prot. Not. de Pascual Miralles. Año 1820;fols.49 v - 57 r
«CONTRATA DEL ORGANO»

«En la Villa de La Jana, á los veinteyseis dias del mes de Julio del año mil ochocientos y veinte; ante mí el Escribano y testigos infrascritos, el Alcalde, Ayuntamiento Constitucional y Cura Parroco de la misma que al dia lo componen Tomas LLorach, Alcalde, Pedro Gargallo, Domingo Verge, Tomas Gilabert y Joaquin Viladrau, Regidores; Francisco Balaguer de Manuel, Sindico Prior General y Mosen Miguel Verge, Economo, juntos en su sala capitular y representando todo el comun que anteayer fué convocado exprofeso (ya que unanimemente decidió de una parte) y de otra Salvador Salvador, factor de organos, vecino de la Villa de Calig, Dixeron: que tienen tratado y convenido formalmente el colocar en la Iglesia Parroquial de esta Villa un Organo nuevo por haver el exercito frances destrosado el que havia, y para llevarle a efecto otorgan los capitulos de contrata siguiente, primeramente. El Organo se ha de efectuar con la musica y orden que explica el plan formado entre dicho factor y mosen Ramon Compte, Organista, a saber:

Seha de hacer un secreto de madera de pino viejo de la mayor calidad, con quareinta y siete canales y con la profundidad correspondiente a la musica que se expresa.

MUSICA

Un flautado mayor de entonacion de doze palmos, 5 de madera y los restantes de metal, y poniendo los que quepan en los castillos de la fachada o planta, que son quareinta y siete caños.

Un flautado segundo unísonos, los diez primeros de madera y los restantes de metal, tapados, colocados dentro y con quareinta y siete caños.

Un Registro de octava, también de quareinta y siete caños.

Otro Registro de dozava igualmente de quareinta y siete caños.

Otro de ambas manos de quinzena y decimonovena que se componga de noventay cuatro caños.

Otro Registro de Claron de ambas manos en diez y novena, de ciento quareinta y un caños.

Otro Registro de lleno mayor de cuatro flautas por tecla, su guia en veintydos ava, y componerse de ciento ochenta y ocho caños.

Otro Registro de tolosana de cuarenta y siete caños.

Otro de Cimbala de cuatro caños por tecla, su guia veinte y nueve ava, de ciento ochenta y ocho caños.

MUSICA DE NASARDOS

Se ha de hazer un Registro de Nasardos en docena de ambas manos. Caños quareinta y siete.

Otro Registro de Nasardos en quincena. Caños quareinta y siete.

Otro de Nasardos en decima setena. Caños quareinta y siete.

Un Registro de Corneta Magna de siete caños por tecla su guia. en flautado. violon, caños ciento sesenta y ocho.

Un Registro de flauta travesera todo de la mano derecha, caños cuarenta y ocho.

LENGÜETERIA O TROMPETERIA

Un Registro de baxoncillos, caños veinte y tres.

Un Registro de Clarín en quincena, caños veinte y tres.

Un Registro de Clarín de campaña, caños veinte y cuatro.

Un Registro de Clarin claro, Caños veinte y cuatro.

Un Registro de Trompa Magna de mano derecha colocado dentro. Caños veinte y cuatro.

Un juego de contras y han de tener veinte y cuatro palmos y en octava alta de doce. Caños diez y seis.

CADIRETA

Se ha de hazer un Secreto para colocar los Registros bajo el registro mayor.

Un Registro de flautado violon, los diez primeros de madera y los restantes de metal. Caños quareinta y siete.

Un Registro de octava. Caños quareinta y siete.

Un Registro de Nasardo en veinte y dozena. Caños veinte y tres.

Un Registro de Corneta Inglesa colocado en la mano derecha, su guia en octava. Caños noventa y seis.

Un Registro de violines. Caños veinte y cuatro.

Otro si deven aprontarse al factor las Caballerias que se han de menester para llevar lo que sea necesario.

Otro si, concluyendose el Organo, deve venir al cabo de un año a afinarlo y componerlo, y sujetarse a una visura. Tambien tiene obligacion de hazer los dos teclados de hueso buenos de arriba y de abajo.

CAPITULOS

1° Queda ajustada toda la obra por mil ciento cincuenta libras, y amos queda a favor del factor todas las reliquias del Organo derrotado, sean de madera o metal; en una palabra, todo lo del dicho Organo Viejo.

2° Que se le entregaran de presente cien libras y doscientas mas se le iran entregando para navidad de este año, para cuyo dia ha de tener puesto ya el factor en el Organo la musica siguiente: un clarin claro de la mano derecha y bajoncillo a la izquierda, flautado mayor, lleno mayor de ambas manos, cimbal y claron.

3° Que se le irá entregando dinero quando lo haya recogido al paso que ira trabajando, no pudiendose negar el factor a trabajar asta completar la obra, siempre que se le recovenga con dinero

4° Que el factor trabajará la musica de metal en Calig y será de cuenta de la Villa la conducción a esta de La Jana.

5° Que para trabajar y abitar en esta Villa durante la obra se dará al factor casa franca.

Y a cumplimiento de lo contratado obligan las partes: el Ayuntamiento los bienes del común, y el factor los suyos en general y especialmente una casa que tiene en Calig a la calle Mayor.

Así lo otorgan a quienes doy fee conosco y firmaron los que supieron y por los que no firmo uno de los testigos que fueron el Doctor Pedro Bayarri, Medico, Joaquin Aviño, Boticario, y Tomás Gavaldá, Labrador de esta Villa vecinos.

Ante mi,
Pascual Miralles

El concert inaugural va estar a càrrec de Vicent Ribes i Palmero, qui interpretà obres de Valente, Cabanilles, Clérambault, J.S. Bach, Mendelssohn i Alain. Aquest primer concert, que va estar molt ben acollit pel nombrós públic assitent, ha tingut ja la seua continuïtat amb el celebrat dins la III Setmana d'Orgue, tal i com es ressenya en l'editorial, i sense dubte tindrà una fecunda continuïtat, sobretot tenint en compte que el pròxim any, 1990, es celebra el tricentenari del naixement de Vicent Rodríguez Monllor, natural d'Ontinyent i successor de J. Bta. Cabanilles com a organista de la Catedral de València. Per a celebrar aquesta efemèrides, ja s'estan preparant alguns actes sobre els que informarem quan siga pertinent, actes en els quals tindrà un protagonisme especial aquest orgue que s'acaba d'inaugurar.

Doménec Peris

NOTES

1 RUIZ de LIHORY, J. La música en Valencia. València, 1903. pp. 188. 256, 265, 266, 288, 302, 337, 356.

PEREZ JORGE, V. La Música en Onteniente. València, 1979. Tomo II. pp. 9-27.

2 NICOLAU BAUZÀ, J. Orgues de Sant Joan del Mercat de València. Cabanilles, nº 7. València, 1983, pp. 8, 29, 30.

PINGARRON, F. La Factoria d'Orgues Salanova-Usserralde-Grañena 1719-1728-1738. Cabanilles nº 10-11. Valencia, 1984. pp. 33, 47, 48.

ALONSO, V. Órgues i organistes d'Alzira. Cabanilles nº 14-16. València, 1985. pp. 55, 65, 79, 161.

CANDEL CRESPO, F. Els Llop, una estirp d'orgueners al Llevant Espanyol, (1650 - 1734). Cabanilles, nº 24. València, 1987, p. 12.

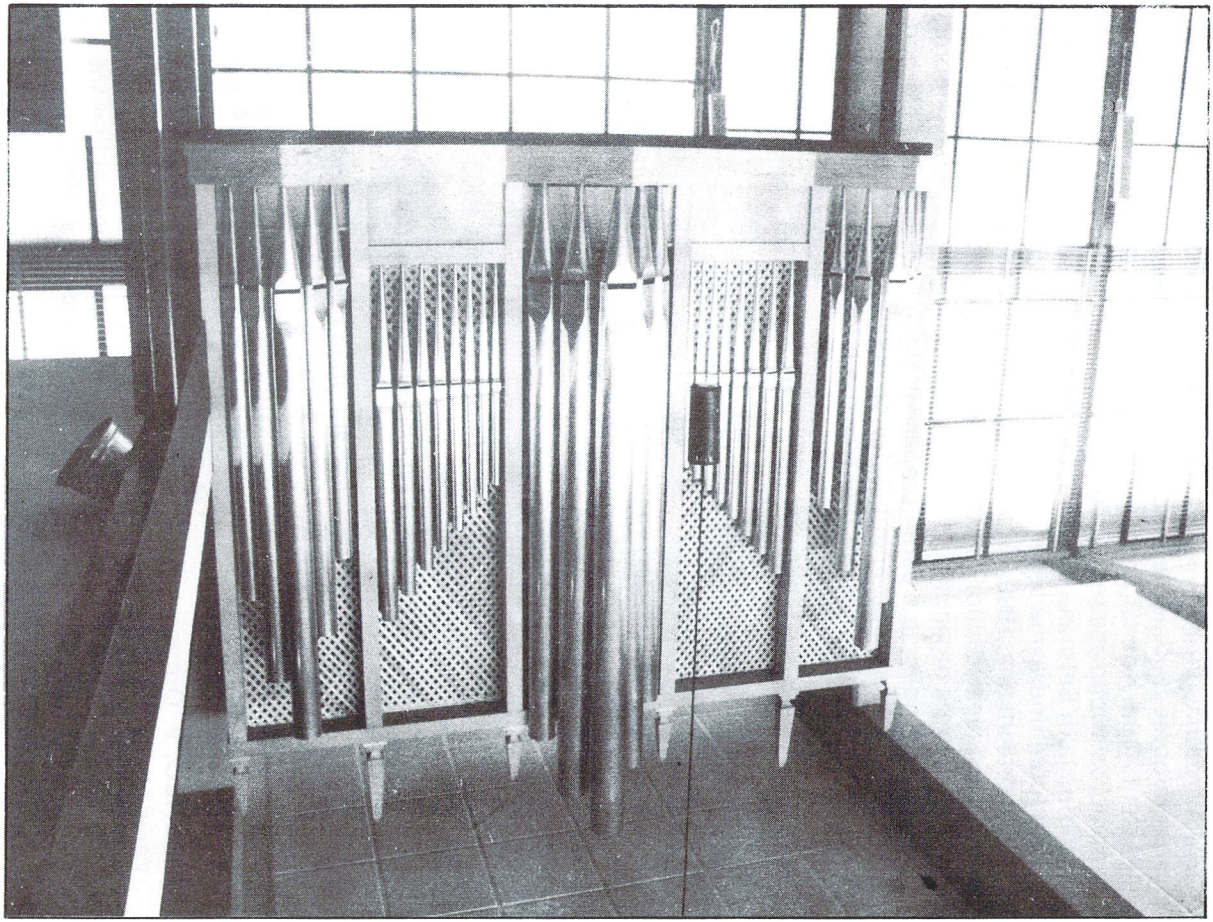

L'ORGUE DE LA JANA

La feliç troballa, per part d'Adolf Sanmartín i Besalduch, del contracte per a la construcció el 1820 d'un orgue per a l'església parroquial de La Jana (Castelló), ens permet no solament el coneixement de l'existència d'aquest orgue, desaparegut per les vicisituts de la guerra del 1936, sinó també altres dades importants, com ara l'existència del propi orguener que el construí, Salvador Salvador, fins ara desconegut per a nosaltres.

No coneixem l'historial musical i organístic d'aquesta població castellonenca, per la qual cosa l'aportació d'aquest document obre vies esperançadores per a que en el futur puga trobar-se més documentació antiga, que ens permeta elaborar eixe historial sobre els orgues i la vida musical que mantení La Jana en els segles passats.

L'ambient bèl.lic que desgraciadament respirà durant algun temps La Jana, es reflexa clarament en la utilització de certs termes bastant insòlits en la documentació que acostumem a manejar en l'elaboració dels estudis sobre organeria valenciana. La Jana com tantes altres poblacions, patí en les seues carns els efectes de diverses conteses, sent la invasió francesa una d'elles i a la qual fa referència el document que motiva aquest treball. Efectivament, el 26 de juliol de 1820 es reuneixen en la Sala Capitular de L'Ajuntament de la població els representants constitucionals del mateix amb l'Alcalde al davant, el capellà ecònom de la Vila mossèn Miguel Verge, «representando todo el común» d'una banda i per altra el «factor de órganos» Salvador Salvador, veí de la propera vila de Càlig, els quals «Dixeron: que tienen tratado y convenido formalmente el colocar en la Iglesia parroquial de esta Villa un órgano nuevo por haver el exercito francés destrosado el que havia».

El llenguatge bèl.lic queda més patent encara en el primer capítol del document, després de pormenoritzar els jocs i característiques que haurà de tenir l'orgue nou, quan s'especifica que «queda a favor del factor todas las reliquias del órgano derrotado, sean de madera o metal; en una palabra, todo lo del dicho órgano viejo».

La persona que influí decisivament en les característiques de l'orgue nou de La Jana fou, a més de lògicament, l'orguener triat, l'organista probablement titular d'eixa població. El document diu al respecte: «Primeramente. El órgano se ha de efectuar con la música y orden que explica el plan formado entre dicho factor y mosen Ramon Compte, organista».

L'orgue nou de La Jana, malgrat construir-se dins ja del segle XIX, manté les característiques més pures de la centúria anterior, com es pot veure en el document íntegre que es publica en aquest mateix número de «Cabanilles» (Doc. I). Els dos teclats, orgue major i cadireta, tindran una extensió de 47 notes. Els jocs es repartiran a la manera tradicional entre do 3 i do sostingut 3, especificant-se en el contracte ben clarament per a l'orgue major: «Los tres grupos principales de juegos: Música (principales), Música de Nazardos y Lengüetería o trompetería».

Els jocs de l'orgue major eren: Flautat a la façana de 12 pams, Violó o flautat segon tapat i situat a l'interior. Octava, Dotzena, Quinzena-Dinovena, Claró d'ambdues mans de tres fileres essent la guia en dinovena, Ple major de quatre fileres amb la seua guia en vint-i-dotzena, tolosana i címbal de quatre fileres amb la seua guia en vint-i-novena.

Els Nazards de 12ª, 15ª i 17ª també apareixen a l'orgue major, a l'igual que una corneta magna de set fileres a la mà dreta, amb la seua guia en flautat violó, essent també de mà dreta la flauta travessera amb quaranta vuit tubs segons el contracte.

En el mateix orgue major tindrà bona cabuda la llengüeteria, la qual constava en aquest instrument d'uns baixonets i un clarí en quinzena a la mà esquerra i un clarí clar, un altre de campanya i una trompa magna a la mà dreta.

La cadireta contenia un flautat-violó, octava, Nazard en vint-i-dotzena a la mà esquerra i corneta anglesa a la mà dreta amb la guia en octava i noranta-sis tubs. També es disposava, a la mà dreta de la cadireta, d'un registre de violins.

Els contres tindran un octava cromàtica completa amb un joc de 24 pams i un altre de 12.

El preu d'aquest orgue fou de 1.150 lliures, a pagar a l'orguener en diferents plaços, a l'hora que ell anara instal.lant diverses parts i jocs de l'instrument tal i com es prescriu en el contracte, posseint el constructor algun altre benefici com el possible profit d'algun material de l'orgue vell, el transport de materials de Càlig a La Jana a càrrec de l'Ajuntament, la utilització de casa franca mentre durés l'obra a La Jana, etc.

A través d'aquest document hem pogut identificar, tal com assenyalàvem al principi, a un altre dels orgueners que treballaven a la veïna població de Càlig, la qual sembla que posseïa certa tradició organera encara no estudiada, i que fins el moment solament coneixíem per alguna referència esporàdica, com la que puguérem apreciar en estudiar l'historial musical i organístic de Vinaròs (Castelló) (1).

També resulta interessant aquest document per facilitar-nos el nom d'un altre organista valencià desconegut fins ara. Encara que no es precisa amb exactitud en aquest document, sembla ser que mossèn Ramon Compte era l'organista titular de la parròquia de Sant Bartomeu de La Jana en els anys vint de la passada centúria. Desconeixem si era fill d'aquesta població o d'alguna altra veïna. No coneixem, de moment, més dades sobre cap altre organista titular de La Jana o fill de la mateixa, ni cap altre músic vinculat al món sonor que envoltava l'orgue, si exceptuem la notícia que ens aporta D. Vicent Ripollés sobre l'infant de la Catedral de València Josep Francesc Boix, admés com a tal el 13 de juny de 1672. Aquest infant morí prematurament exercint aquest càrrec el 7 de desembre de 1679 (2).

Amb aquest nou treball donem un pas més per a conèixer amb detall el nostre historial organístic que, gràcies a la desinteressada aportació de tants col.laboradors, com en aquest cas Adolf Sanmartín i Besalduch, a qui li agraïm des d'aquestes línies que ens facilitara tan preciat document i ens permitira la seua publicació, estem aconseguint dur endavant.

VICENT ROS

NOTES

1.- BORRÀS JARQUE, Joan Mª. «Història de Vinaròs». Ed. Amics de Vinaròs, 1979, p. 135

BOVER PUIG, Juan. Orgue de Vinaròs. Orgues del País Valencià XXI - XXII - XXIII, p. 4. ACAO. València, juliol- setembre , 1981.

2.- RIPOLLÉS, Vicent. Músicos de la provincia de Castellón, pp. 32-34. Societat Castellonenca de Cultura 1935.

MÚSICA SACRA
Novembre · Desembre de 1990

Tal i com anunciàvem al núm. 30, pp. 26 i 27 de «Cabanilles», es va celebrar durant els mesos de novembre i desembre el ja habitual cicle de música sacra de l'església de la Companyia de Jesús de la ciutat de València.

La primera audició, celebrada dissabte dia 4, va tindre un tint molt monàstic, i més concretament escurialenc, ja que tota la música d'orgue que poguérem escoltar, tant en l'audició com en la missa que segueix a cada sessió, fou escollida i interpretada per Vicent Ros entre el repertori dels monjos jerònims de El Escorial dels segles XVII i XVIII. Fra Cristóbal de San Jerónimo i fra Pedro de Tafalla estigueren presents a través de les seues obres Tiento de Tonadas i Tiento de 7è. to de dos tiples respectivament, a l'igual que fra Diego de Torrijos a través de dos versos sobre el Pange Lingua, un tiento de 8è. to partit de baix i una obra també de 8è. to de ple. A l'audició no podia faltar l'obra del P. Soler, del qual s'interpretà una sonata en sol major i els seus versos sobre el «Te Deum» ompliren tots els espais reservats a l'orgue durant la missa.

La Schola gregoriana amb el cant de la missa «Orbis factor» i algunes parts del Propi, i el Gremi de Campaners col.laboraren amb la lluïdesa d'aquesta primera sessió de música sacra del curs 89 - 90.

La segona sessió del cicle, celebrada el dia 11 de novembre, també va tenir, igual que l'anterior, un marcat caràcter monogràfic, estant dedicada en aquesta ocasió a l'obra de Josep Pradas Gallén, celebrant així el tres-cents aniversari del seu naixement. D'aquest prolífic músic nat a Villahermosa (Castelló), poguérem escoltar els Goigs a Nostra Sra. del Carme a 4 v.m. violins i continu, la seua nadala «Ave ligera» a 5 v.m., una d'elles soprano solista, violins i continu, i el Magnificat a 9 v.m., una de les quals també soprano solista, a càrrec de la coral Vicent Ripollés de Castelló de la Plana, dirigida per Joan Ramon Herrero i Llidó, amb la col.laboració de l'organista V. Ros, la soprano Neus Bagan, els violinistes Daniel Bertomeu i Ferran Aznar, i el violoncelista Joanjo Renau.

Durant la missa que va seguir a aquesta audició, s'interpretaren els cants de l'ordinari del P. Joan Cererols, de l'escola montserratina del s. XVII, a l'igual que diverses obres d'Alessandro Scarlatti, J.S. Bach, G.F. Haendel, el propi homenatjat a l'audició, Josep Pradas, amb el seu «Flos carmeli», a l'igual que el «O sacrum convivium» de Lluís Blanes, director de la Schola gregoriana, present a l'acte.

A la tercera sessió l'orgue fou l'únic protagonista, essent Albíno Martínez Andrés l'intèrpret d'una sèrie d'obres de A. de Cabezón, S. Duron, F. Correa de Arauxo, F. Couperin (diverses parts de la missa de les parròquies), i J.S. Bach.

Durant la missa s'interpretà l'ordinari «Fons bonitatis» per la Schola gregoriana, sota la direcció de Lluís Blanes, com també algun cant del propi, interpretant-se a l'orgue algunes obres de Cabanilles, Pachelbel i Brahms.

La sessió del 25 de novembre va estar a càrrec de Vicent Ribes Palmero, organista de l'església de Sant Jordi d'Alcoi (Alacant), a qui els nostres lectors ja coneixen pels seus diversos treballs i concerts. Ribes dedicà tot el concert a les obres de Xavier Darias (1947) «Vidres», en versió de l'autor per a orgue barroc, i d'Amand Blanquer (1935) «Tres salms sense paraules» gravades en disc recentment per l'interpret gràcies al mecenatge de l'Excel.lentíssim Ajuntament d'Alcoi, que donà suport d'aquest forma a la difusió de l'obra d'aquest dos compositors alcoians. A l'acte, en el que van estar presents els compositors, el regidor de cultura de Excm. Ajuntament d'Alcoi i nombrosos amics dels compositors i melòmans de l'orgue, Vicent Ros pronuncià unes paraules per a presentar aquest disc gravat a l'orgue de l'església de Sant Jordi d'Alcoi, construït per Gabriel Blancafort, les característiques del qual ja coneixen els nostres lectors a través del núm. 26 d'aquesta revista.Aquest disc conté, a més de les obres esmentades anteriorment de Darias i Blanquer, dos versos de 4rt. to de la Salmodia de Josep Espí Ulrich (1849-1905) i una sonata del P. fra Nicolau Pascual Roig, monjo agustí nascut a Russafa (actualment un dels barris de la ciutat de València), i que residí durant algun temps al convent que aquesta orde tenia a Alcoi, on va morir el 1787, dades aquestes que, juntament a algunes altres que es coneixen d'aquest músic, ja han estat exposades en aquesta publicació.

Durant la missa, Vicent Ribes intepretà també alguns versos de l'alcoià Josep Espí Ulrich, juntament a obres de Bach, B. Pasquini i A. de Cabezón, constituint tot plegat una sessió interessant i que comporta un pas més en la revitalització dels nostres compositors i el creixement de la nostra escasa discografia organística.

Entrem al mes de desembre amb l'audició del dia 2 a càrrec de l'orfeó d'Aldaia, que dirigeix la professora del Conservatori Superior de Música de València Na Francesca Ortí. Aquest concert ens deparà un excel.lent mosaic d'obres, totes elles molt interessants i millor interpretades. Els espanyols T.L. de Victoria, Pedro de Cristo junt als valencians Joan Ginés Pérez i sobretot Joan Bta. Comes, del qual s'interpretaren diverses obres, lluïren al costat dels Byrd, Bruckner, Schubert i Thompson, sense oblidar un parell de cançons tretes del cançoner del Duc de Calàbria i fins i tot, un cant gregorià, l'introit de la tercera missa de Nadal «Puer natus».

La novetat més destacada d'aquest dia la constituí la interpretació de la missa en re major d'Antoni Salieri, que juntament a obres de Comes, Pitoni i Perosi feren de la celebració litúrgica d'eixe dia, juntament amb el concert que la precedí, una sessió d'entre les més interessants i afortunades que s'han celebrat en aquest cicle.

La sessió següent es celebrà en divendres, per tal de coincidir amb la celebració de la festivitat de la Immaculada Concepció, essent la primera ocasió en que la Schola gregoriana participà també en el concert i no solament en la litúrgia com havia esdevingut fins aleshores. Per a aquesta ocasió i pensant en la festa litúrgica que s'estava celebrant, l'organista V. Ros i la Schola gregoriana dirigida per Lluís Blanes, prepararen conjuntament una sèrie d'obres de particular interés, S'inicià el concert amb la interpretació a l'orgue d'un Pas sobre l'himne «O gloriosa virginum» de Juan de Sesse (1736-1801), aragonés que ocupà entre altres càrrecs, la tribuna de l'orgue de la Capella Real a Madrid. A aquest Pas, el seguí el cant en gregorià d'aquest himne, propi de l'ofici de Laudes d'aquesta festivitat. A continuació, V. Ros interpretà el tiento sobre la lletania de la Verge de Pablo Bruna, el ceg de Daroca (1611-1679). Seguí el concert previst sobre temes marians amb la interpretació per part de la Schola gregoriana del Magnificat de 5è. to, alternant-se els versos gregorians amb els d'orgue escrits en aquest to per J. Bta. Cabanilles. A l'himne de l'ofici de Vespres del dia, el molt

conegut «Ave Maris stella», interpretat en gregorià alternant els versos amb els escrits per a orgue sobre aquest himne per G. Frescobaldi, precedí una obra sobre aquest tema d'un altre Girolamo, en aquest cas Cavazzoni.

L'ordinari de la Missa «De Angelis» amb participació popular va omplir la litúrgia del dia, que es veié enriquida també pel cant del propi en gregorià i els fragments organístics trets de l'obra «Petites fleurs musicales» Op. 66. Immaculata Conceptio B. Mariae Virginis, de Charles Tournemire. La cerimònia religiosa finalitzà amb el cant per tots els assistents de la Salve, davant l'altar de la Immaculada, presidit per un extraordinari quadre de Juan de Juanes. Alhora que, els celebrants, seguits pels assistents a la cerimònia religiosa s'apropaven a l'altar de la Immaculada, V. Ros interpretà a l'orgue la *«Paraphrase sur Salve Regina»* de Jean Langlais i en finalitzar la cerimònia, mentre el clergat es retirava a la sagristia, la Toccata sobre la «Salve Regina» de Hermann Schroeder, finalitzant així un concert i una litúrgia plenament integrada musicalment en la festivitat mariana del dia, acomplint així la idea fonamental de perfecta conjunció musical i litúrgica que inspira aquest cicle de música sacra.

El jove organista Miquel González Ruiz (1967), titular de l'església de Santa Maria de Badalona, ens oferí un bell concert dissabte 16 de desembre, interpretant el preludi i fuga en si menor BWV 544 amb una energia poc comú, completant l'audició amb els concerts de Torelli i Albinoni transcrits per a orgue per J.G. Walther.

Les intervencions de l'orgue durant la missa, giraren al voltant de temes musicals propis d'Advent, tal i com exigia el calendari litúrgic, essent diverses versions del cèlebre coral Nun Komm der Heiden Heiland el principal tema tractat.

Si la setmana de la Immaculada quedà una mica més breu per al nostre cicle a l'avançar la sessió al divendres en lloc de l'habitual dissabte, tal i com hem indicat anteriorment, en aquesta ocasió l'efecte fou el contrari, ja que la Nit de Nadal coincidia en diumenge, l'activitat musical dins d'aquest cicle tan vinculat a la litúrgia es traslladà del dissabte al diumenge, mirant de donar el major realçament possible a la celebració de la tradicional missa del Gall, la missa de mitja nit, que en aquesta ocasió amb les col.laboracions de la Schola gregoriana, el

cor dels Petits Cantors de València i l'organista V. Ros, resultà molt atraient tal i com es va traduir en la massiva assistència de públic.

Abans de començar la cerimònia, els Petits Cantors de València ja ens obsequiaren amb un meravellós Alleluia Amen de Haendel, per a continuar dins ja de la litúrgia amb el cant, en el seu moment, dels Kyries i l'Agnus Dei de la missa «Pueri Cantores» escrita en 1987 per Wolfram Menschick. El Sanctus fou escollit de la Deutsche Messe de Franz Schubert, essent el Gloria i diversos cants de propi interpretats per la Schola gregoriana. També s'escau assenyalar que durant la comunió, els Petits Cantors interpretaren el Magnificat de les «Vesperae in Fa» de Michael Haydn, així com diverses nadales populars durant i després de l'Adoració del Nen.

L'última sessió de l'any va estar a càrrec del trompeta Vicent Campos i de l'organista V. Ros. Les obres «Prayer of Saint Gregory» de Alan Hovhaness (1911), el Voluntary en re major Op. 6, nº 6 de John Stanley, i la Suite en re major de G.F. Haendel donaren peu a que V. Campos lluïra la seua impecable tècnica i preciosa musicalitat. Alternant amb aquestes obres V. Ros interpretà a l'orgue i tenint en compte l'any litúrgic, les obres de Jesús Guridi Pastorela, Nadala i Glossa (sobre el Puer natus), i el Noël de Cl. Balbastre «Votre bonté grand Dieu». Durant la missa la marxa heroica «La Grâce» de G. Ph. Telemann, la Sonata 2, detta del Gonzaga, de Girolamo Fantini, la Sonata all'Postcommunio del P. Martini i el Trumpet Tune de H. Purcell donaren ocasió novament a V. Campos de lluir les seues extraordinàries dots musicals, completant-se l'activitat musical dins d'aquesta missa amb les intervencions a l'orgue de Vicent Ros, qui a més d'acompanyar en les anteriors a V. Campos, ens brindà unes interpretacions tan apropiades per a la data com una Pastorales de B. Pasquini, i els corals de Marcel Dupré «In dir ist Freude» i «Das alte Jahr vergangen ist», tan indicat aquest últim per a un 30 de desembre.

Amb l'últim concert que acabem de ressenyar, finalitzava aquesta primera part del cicle de música sacra per al curs 1989-90, cicle que continua amb el que hi ha programat per als mesos de gener-març de 1990 amb actuacions de diferent interés que assenyalem sucintament a continuació.

Aquest trimestre tindrem ocasió d'escoltar als organistes següents:

Fernando Jericó (Valéncia), el 6-1-90
Loreto Fernández Imaz (Donostia), el 13-1-90
Alfonso Guillamon de los Reyes (Múrcia), el 27-1-90
Germán Torre (La Plata. Argentina), el 10-2-90
José Santos de la Iglesia (Vitoria), el 17-2-90
Vicent Ros (València), el 24-2-90
Francesc Amaya (Alcoi), el 10-3-90
Julio Longares (Saragossa), el 17-3-90
Arnau Reinés (Mallorca), el 24-3-90
Vicent Ros (València), el 31-3-90

També participaran els cors «Cambra Musical del Port», dirigit per Josep Lluís Gil Tàrrega, el 20-1-90; el cor universitari Sant Yago, dirigit per Josep Ramon Pérez Cebrian, el 3-2-90 i el cor de cambra Duc de Calàbria el 3-3-90, i per supost, la Schola gregoriana en diverses ocasions, igual que el Gremi de Campaners cada dissabte.

El pròxim número ja informarem del desenvolupament del cicle de música sacra durant els mesos de gener-març del 1990.

Doménec Peris

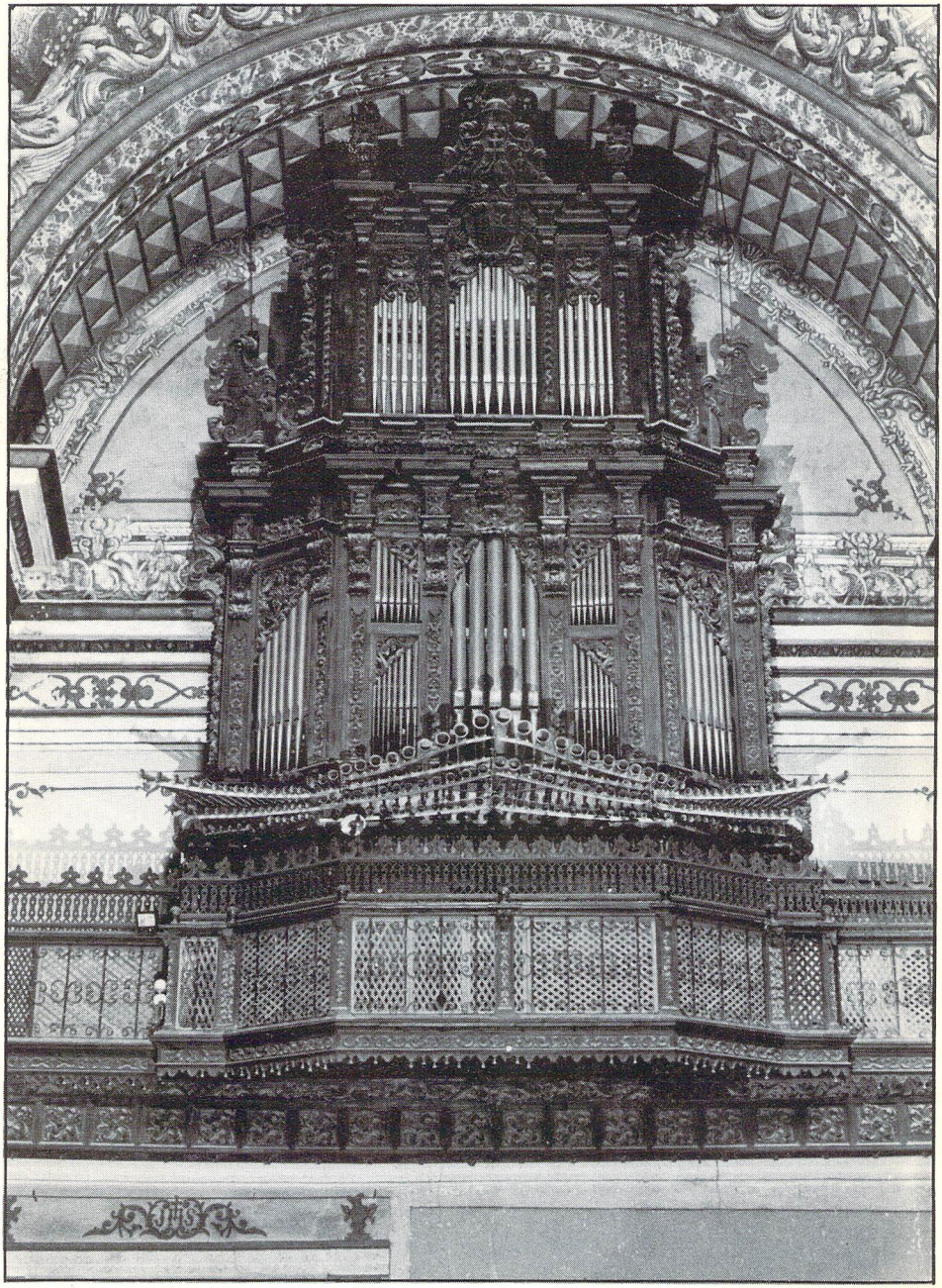

L'ORGUE DEL CONVENT DE SANT DOMÉNEC D'ORIOLA